

# ДОМАЋИ ЛИСТ.

Цена је листу : **Излази сваког 1. и 16. дана у месецу.** За Србију :  
 на целу годину 2 фор. **УРЕДНИК, ВЛАСНИК И ИЗДАВАЛАЦ :** на целу годину 5 дин.  
 на по године 1 фор. **СТЕВАН КОЊОВИЋ, учитељ.** на по године 3 дин.

ВОСКРС

„Воссија благодат твоја Госиоди,  
 возсија просвјешченије душ наших...“

Преживасмо божјом помоћу „велику пучину поста“ достигосмо до овога великог и сјајног дана, када и опет поздрављамо један другог веселим лицем а радоснијим усклицима :

„Христос воскрес“ — „за истину воскрес!“

Достигосмо до дана, када сваки од нас треба много да мисли; када треба, да се сети свога пада, свог бедног живота на овом свету, када треба, да се сети правог значаја овог дана што нам казује и тропар данашњи: „Христос воскрес из мртвих, смртију смерт поправ, и сушчим во гробјех живот даровав.“

Значајем данашњега дана завршио је Син божји у телу човечијем своје божанско деловање међу људим...

Искупио нас је великом жртвом, раскидао је сиње терете, који окиваху дух човечији тај велики дар божји...

Оставио је свима људима кључеве,

којима сваки од нас може отворати пџта што нам их сатана намеће...

Оставио нам је светиљку, која треба, да светли броду живота нашег, који плочи узбурканом пучином овога света, да би могао доплвити до тихог пристаништа „где нема бола, јада ни уздисања.“ Да, та светиљка, то је света крвљу запечаћена наука његова коју је он живом речи и примером својим ширио и утврђивао.

Па ту његову науку, те кључеве праве среће, ту светиљку опасног живота нашег, ту котву правог спасења, прихваћа ли сваки, којима је спаситељ по милости својој понудио у помоћ?

— Не.

Да прихваћају ту котву спасења зар би чамили у зарђани окови по толиким тамницама толики несретници?!

Зар би дизао брат на брата убојитог ножа?

Зар би онај заслепљен зтоћом или завишћу палио свога ближњег — који мора због њега да изађе са својом сирочади го „као пушка“ испод крова кога је знојем свога лица подигао над својом главом?

Зар би се онај побеђен гадном страшћу среброљубља крио ноћу у потаји, да похара опет свога брата који је крвавом муком дошао до малог блага што му га ето грешник тешки краде и односи?

Зар би толике и толике разне страсти и други пороци тровали наше породице, које се растварају у том трухлежу као лешина коју разнашају црви?!

За цело не би...

Па зар да нам изгледају данас ова задовољна лица, која ето блистају радошћу — загонетна? Не могу — кад знамо, да смо — помоћу Онога чије божанско дело данас славимо — искупљени и да смо од њега упућени на пут, који води к правој срећи и блаженству, кад знамо да „возсија благодат твоја Господи, возсија просвјешчене није душ наших...“

Драги Србине! на велики овај дан поздрављајући те са „Христос васкресе!“ чуј и ове речи, које ће ти ка-

зати шта је благо за којим треба да тежиш и које треба да чуваш и не забрављаш: „Имаш ли мајку — имаш пуна уста њенога меднога имена.

Имаш ли оца — имаш снагу и заштиту.

— Имаш ли брата — имаш узданицу.

— Имаш ли сеју — имаш милосту и разговор.

— Имаш ли драгу — имаш миље срцу, цвет животу.

— Имаш ли чедо — имаш наду на васкрсе.

— Имаш ли своју кућицу — имаш своју слободичицу.

— Имаш ли блага — не зебеш од оскудице.

— Имаш ли школу — знаш да ће ти деца гледати и умним очима.

— Имаш ли цркву — знаш којим се путем земља с небом разговара; имаш ли силу и власт — имаш моћ, да помажеш и — да грешиш.

— Имаш ли имена и гласа — живиш, у један мах, на више места.

— Јеси ли стекао славу — живиш и после смрти...

— А имаш ли отаџбину — имаш тековину над тековинама.“

Миленко.

## Воћарство.

### Резање (кресање) воћака.

(Наставак.)

#### Висока и полувисока воћка.

##### б.) Круна на високој и полувисокој воћци.

Круна високе или полувисоке воћке може да има по средини својој продужно стабло тако звану грану *воћницу*, око које је грање,

према добу старости њене у више серија обрасло; или воћке могу бити и без ње т. ј. гране *воћнице*, у овом се случају стабло не продужује по средини круне, него у *веницу* круне, где се грање рашља, развије се на

све стране једнако а средина остане празна, коју круну с тога и називамо *шпиљом круном*.

Има помолога који су врло велики пријатељи *шпиље круне* а неки опет круну с *вођицом*; сваки са свога гледишта врло много разлога има што с једном пронагира а другу запоставља. Но пошто и једна и друга могу потпуно својој цели да одговоре, то ми са овога места не ћемо ни једну претпостављати, него ћемо се старати, да добре стране и једне и друге изнесемо, а поглавито начин, којим се може и једна и друга правилно да изведе. Према томе ћемо и о свакој у посебним одељцима и да говоримо. — Но пре него што би на исти рад прешли нужно нам је да коју у опште речемо о образовању круне на високој вођци.

Према стаблу иде се за тим да и круну произведемо и ширином и висином такову, која ће произведеном стаблу потпуно одговарати. Висина круне продужује се *крајним очима* оних *гранчица* које су на врх главних грана избиле. Кад висину круну продужујемо вођицом, то је онда продужујемо само са једном гранчицом; напротив шпиљу круну продужујемо са гранчицама, које су на врху споредних грана и према томе видимо, да се овде круна у висину продужује са више гранчица. У првом случају гранчица расте — продужује се усправним правцем; а у другом случају гранчице прво у растењу свом заузму кое правац на по томе тежећи по природи раста свога, врхови се ових гранчица уздижу главној средини круне — приближују се. — Ширина пак круне изводи се у првој линији оним гранама које су потекле са стране из вођице, односно где ове нема, из главних грана и то сваке године са онолико, колико се ове буду појавила; у другој линији пак оним гранчицама које се налазе по врхови споредних грана.

Сво оно грање које се једне године појавило, било око вођице или око споредних главних грана где вођице нема, зове се *једна серија* грана, по чему можемо да видимо, да најдоња серија грана — баш у венцу круне — јесте уједно и најстарија; што идемо ближе врху или вођице или главних споредних грана

све наилазимо једну за другом серијом млађих и млађих грана; летораста су дакле најмлађа серија грана.

Свака серија грана треба да је на оној вођици или на главној споредној грани тако удешена какав јој је управо природан положај и како свака гранчица по природи својој расте. Ово ће нам много јасније бити, кад узмемо гранчицу у руке на којој се јасно виде очи. Посматрајући како су ове очи на њој на полагају израсле, видећемо да иду око гранчице у виду шпирале, и горње никад не лежи паралелно према непосредно доњем. Као што те очи леже, такав положај морамо дати и појединим гранама једне серије и серији према млађој серији, која над њом непосредно лежи. Никад не би смела грана над граном паралелно лежати, као што ни око над оком на гранчици не лежи тако, него увек нешто на страну; као да изгледају као степенице које се вију око једног ступца. Кад тако гране једне серије леже једна према другој, па и серије грања одрже такову везу међу собом, онда се сва круна соком који кружи кроз стабла и главно грање једнако дели на све делове и оно једнако тера и напредује.

Код круна на високим стаблима довољно је кад се негује, управља и правилно изводи са прве три серије грана. Удесимо ли ли то, можемо слободно оставити вођку даљој њеној судбини, која ће се уз обичну годишњу негу целог њеног века одржати здрава, крешка и потпуно правилна облика. Шта више — Гоше — тврди да је доста за високе воћке и две серије грана добро и правилно однеговати, па да опет воћка одговори потпуно својој цели. Па баш према правилном удешавању главних грана у појединим серијама, видимо да се овај рад не понавља много пута. Највише 3—4 године, од дана кад смо воћку на стално место засадили, и посао је у том погледу потпуно свршен. Многи ово резање протежу кроз 5—7 година, но ово већ прелази сваки здрав разум; с једне стране с тога, што кад је воћка у нормалном стању за 2 ал 3 године својим гранама може у тој мери да се развије, да се може њоме и у оној мери произвести, што

за главну сврху истакосмо; е друге пак стране што се воћка више сече — реже, у толико она више и слаби, јер резањем заоста воћка слаби. Ко хоће више пута воћку да реже, у младо њено доба, тај јој грање врло на кратко орезује, што при обичном расту само шкодити младици може а не да јој још помогне; боље јој је грање на дуже оставити него на краће.

При подбирању овог главног грања и при удешавању истих, наићи ћемо и на такво грање и такове огранке и гранчице које ће да смета и лепоти и правилности круне, таково се грање без икаквог другог обзира мора уклонити, да се оно снажи и заузме онакав положај какав му ми желимо дати — пошто смо ради да са овим гранама положимо основу и дамо скелет правилне и дуготрајне круне.

Упоредо са главним гранама долазе нам и гранчице на овима да удешавамо, да и оне према положају свом припомогну да се што лепша и правилнија круна произведе. И при овом раду морамо бити пажљиви и за сад једино то имати у виду, да сваки део који је на круни има једини задатак да припомогне лепоти и правилности круне и да својим положајем не шкоди другој грани ни гранчици. Њима се дотерују поједине шупљине и неиспуњена места, е тога се баш не може ни поставити правило, које би могло за све важити и њиме са неколико речи изрећи сваку гранчицу на оволико и оволико очију морамо орезати, и тиме да је ствар свршена. Овде би се за сваку гранчицу могло пре рећи,

орежи је на толико очију, са колико ваља празнину да попуниш. То је баш узрок што на таким једногодишњим гранчицама не видимо да су све једнако орезане, него су на против једне дуже а друге краће, но у главном кад гледимо на круну, круна треба да има правилан облик и да сви врхови гранчица и главних и споредних у једној површини леже. Ова површина више треба да је коса врху, а не округла као кугла, јер за овакову треба врло много труда а цели ни мало више не одговара. Даље се тражи при подбирању тих гранчица да се доње оставе дебље а горње тање; да кад почну растити да се нови лоторасти не буду укрштали с другима, него сваки слободно да се развија. Продужне лоторасте тако удесити да избијају с противне оне стране, на којој су прошле године потерали; да нови чланчић увек на противну страну исправља гранчицу. Ако воћка споредним гранчицама врло нагиње хоризонталном правцу — тежи да заузме положен правац, морају се те гранчице тако орезивати, да крајње око горе оставимо и тиме ћемо ово грање одбити у кос правац. Положен правац споредног грања е тога није подесан за воћку, што због терета од плода, кад буде рађала, или зими кад се буде на њу снег накупио, још ће се већма земљи савијати и пригибати, услед чега врло лако може да се таково грање изломије; или ако се баш таково што и не догоди ипак није ни за око лепо, а ни за воћку добро.

(Наставиће се.)

## Пчеларство.

### Цртице из пчелињег живота.

По Барону А. БЕРЛЕПШУ

Ив. Маширевић.

(Наставак.)

#### Марљивост пчела.

Пчела живи једино да ради; у раду је све њено уживање.

Пчела се истиче већ у светом писму старога завета као узор марљивости; она је ушла у пословице код свију народа онет као

символ вредноће и камо лепе среће, да се многи и многи угледају у своме животу на радилице а не на — трутове.

### Колики је народ у кошници?

Број радилица, с којима само овде рачунамо, у свакој кошници је друкчији а стоји до многога као до матице, величине кошнице, до материјала од кога је кошница саграђена, до каквоће године итд.

Једна обична плетара, има од прилике дванаест до двадесет хиљада пчела, но достигне број појединих кошница ако су све прилике повољне и до 60.000

Један бољи рој треба, да има бар два килограма тежине а по рачувању Берленшевом у један килограм иде 11.200 пчела празних без меда а највише до 8000 са медом у стомаку; еле рој два од килограма има од прилике 16000 пчела.

### Како пчеле одржавају здрав ваздух у кошници?

Човек на први поглед мора се чудити како се пчеле не погуше у једној кошници за време оних летњих загушних врућина, кад су и оне у највећем послу. Мора се запитати, како добијају оне кроз оно мало лето што лежи са свим на дољој страни чиста ваздуха?

И за шта би се пчеле морале погушити — као што је Хубер покушавао — кад неби могле одстранити онај дисањем покварени ваздух, који је пун душика а на место овога спровести свеж са петрошеним кисеиком.

За то многе пчеле имају ту дужност, да лепршањем крила покварени ваздух терају на лето. У кошницама са стаклени врати може се лепо видети, како пчеле поређане дуж зидова од кошнице, са стране на сатовима и по поду заједно истискују махањем крила покварени ваздух.

Док пчеле на тај начин унутарњи душик истискују свеж ваздух сам од себе удара на лето унутра и тако се непрестано одржава у кошници здрав ваздух. Та вентилација управља се према потреби, ако је јача

кошница више се вентилира, ако пак слабија мање, исто тако мање се вентилира за време слабог рада а већма за време јачег, када задувале пчеле у послу троше више кисика. За време зиме док пчеле у клупчадима скупљене једва дишу, потребна је врло мала вентилација која се и сама свршава кроз лето.

Многи су овај начин вентилирања порицали навађајући нека своја мишлења, но ова је већ Хубер јасним доказима утукао.

Да ту вентилацију производе пчеле, може се најбоље сваки пчелар уверити ако метне руку над лето на ако осети струју ваздушну из кошнице чуће уједно и зуку у кошници, коју пчеле крилима чине; ако не осети, никакав ветар неће ни зуку пчела чути.

Гинтер (Günther) \*) је начинио малу ветрењачу од папира и метуо је пред лето једне јаке кошнице, у којој су пчеле здраво зујале, а она крила од ветрењаче кретаху се у неједнаком темпу и могло се јасно видети како поједини ваздушни отисци излетају из лета. Они одсеци у струјању ветрића из кошнице долазе отуда што пчеле, које вентилацију производе за један тренут, док удахну у себе ваздуха престану крилима лепршати, на одмах за тим наставе.

Стари пчелари чак од Plini-a (List. nat. XI. 10.) па и данас многи незнајући протумачити функцију оних пчела што су око лета створилише *пчеларску гатку* о „стражарима“.

Да је мишлење и тврдња о „стражарима“ код пчела проста прича а не истина види се: Што баш слабе конице, које би највише требале „стражаре“, немају док на против врло јаке кошнице имају те назване стражаре свагда и дану и ноћу око лета а то нису друго, него пчеле које имају дужност да вентилирају кошницу или су то оне које немају посла т. ј. које не могу због малог простора да раде, као што смо напред о таквим говорили ит.д. но никако „стражари“.

Даље се види, што баш у оно доба кад би стражари у кошницама најпотребнији били од њих нема ни трага н. пр. у јесен када

\*) Пчелар у Gispersleben-у код Ерфурта. Човек који је од пчеларства живео а припознат је као особит пчелар.

стрмљенови и још неки непријатељи хоће највише, да пљачкају дољне сатове.

Видимо, да величина „страже“ до каквоће времена т. ј. на красним и пријатним данима особито пролетњим „стражара“ је највише а то отуда што и пчеле, као многе друге животиње, које живе у кутовима и хладовинама излазе, да се мало сунчају. Зар сам један пут гледао тркуницу, да на лепом времену чечи пред својом рупом; или голуба пред голубињаком?

Ако пак која пчела при лѣту, која крилима тера покварени ваздух или која мора да беспосличари, задржи и протера по ког шуњала или лопова то чине ове оно, што би чинила са таковим не баш милим гостима свака пчела па била она изван њега или где му драго у кошници — јер то ове не чине за то што им је то главни посао и дужност,

него што су се ту нашле као што споменуемо чистећи ваздух, сунчајући се или беспосличарећи.

Само ако би се у којој кошници случајно учинило, да је нападнута на пример каквим потресом или збиља нападнута, појаве се неке пчеле ако већ нису на лѣту или пред лѣтом, које као да нешто вребају — да богме да су готове све изгинути само да одбране своју тековину. Ако је кошница нападнута од туђица или других каквих непријатеља то ће се оне прве, које су код лѣта упустили у бој а те се држе за стражаре и чуваре. Одбију ли ове тај напад ипак ће још за неко време остати код лѣта, да до иста стражаре док им се чини, да опасност прети. Но ово је само случајна а не трајна појава у животу пчела.

(Наставиће се)

## Виноградарство.

### Резање винове лозе.

(Наставак).

#### V. По Бронеровој методи.

*Бронер* има има своју особиту методу при сађењу настолског грожђа, која поглавито на то смера, да прво у земљи чокот добро *ожили*, да би могао касније са чокотом без икакве бригае управљати онако а да не мора имати обзира, е ће може бити брзо чокот изплакати. Ми смо у главном прошлих година у овом листу изнели такову методу сађења („Д. Л.“ год. I. стр. 71.) и с тога је не можемо опетовати, но одма наставити рад у оном добу, кад чокет већ *стане на снагу* и у потпуном смислу треба да одговори оној сврси, ради које га негујемо.

И Бронер замишља *ниже и више* чардаклије. Ниже да дођу непосредно уз стазе и с једне и с друге стране;

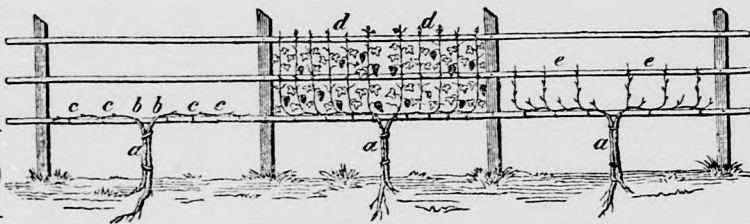
а више иза ових и с једне и с друге стране стаза, или уз ограду или уз зид. За ниже чардаклије треба станиво од *три реда етажа*, а за више од *четири реда етажа*.

Прама цели, коју смо поставили овом приликом да постигнемо и сад ћемо почети од *четврте* или *пете године* чокотовоо постанка, што ћемо при овом раду обележити *годином првом*.

*Прва година.* — Пошто смо се прошле године за сво доба морали постарати за најмање 3—4 лепе *нове лозе роднице*, на сваком чокоту које смо пустили најмање 1 м. да израсту и тек тада смо их заломили да се боље снаже и лепше приправе за ову годину, то ћемо овога пролећа изабрати од тих родница *две* најлепше и нај-

једрије; близу места одакле су избили једну уз другу ћемо приљубити и свезати *врбовом ланком*, али не јако да их стегнемо, да не би веза секла лозе. Тако исто морамо свезати и више тога места, нешто мало ниже, према првој етажи, као што видимо на слици 56.

**а, а, а.** Сад их обе привучемо к летви (првој етажи) и једну повијемо на десну страну, а другу на леву и ставимо их у водораван положај, (*б, в* сл. 56.) врбовом их ланком привежемо



Слика 56.

уз летву и то не одвећ чврсто; привезује се све на 15 см. размака (*с, с, — сс*, сл. 56.) У случају, кад смо лозе превијали на једну и на другу страну, ако нам је која под руком пукла, то је онда морамо уклонити и на њено место, једном од оних заостали попунити. Напротив сретно смо их положили и привезали, то онда оне остале осим једне до основе орежемо, а ону једну заосталу орежемо на 2 или 3 ока за *резервну лозу*, која ће на годину или идућих година измењивати или попуњавати коју *положницу*. *Положнице* на етаже и с једне и с друге стране ваља пушта на 60 см. дужине. Пошто је при овој методи јако размакнут чокот од чокота и то на 2 м. то онда у једној години, неће се моћи 2 суседне *положнице* састати, него ће је требати до године или може бити и још за једну, *разводницом* продужити („Д. Л.“ год. III. стр. 40.). Ако су *пупови* на *положници* врло на близу, то ради лепшег и правилнијег развика ваља *пупове* разредити и све

их на један обичан педаљ оставити. При том се послу особито мора гледати, да се они *пупови* уклањају који леже на летви или који су доле обрнути. Тако исто морамо изодкидати и оне *пупове*, што се налазе на оном делу лозе, који заузима усправан правац, који нам као неко *двоструко стабло* представља. — За време тога лета

немамо на њима никаква друга посла, него ластаре **д, д**, сл. 56. кад избију чувати, неговати и доче-

кивати и како који својом дужином премаши коју етажу, уз ову их привезати и кад трећу премаши *заломити* их на 15 см. над летвом и то, вели, месеца августа. Тада тек треба и оне крајње ластаре, који се у том времену већ одрвенили, и којима ћемо као са *разводницом* *положнице* продужити, одмах у положен правац ставити, да би се у том положају привikle, јер на пролеће може при том раду лоза стојећи круће, од једрине да пукне, те би тиме опет за једну годину дана натраг били бачени.

*Друга година.* — Ове године почиње *измењен рад* у погледу *родница* које стоје на *положници*. На њој, као што и Гресент препоручује („Д. Л.“ год III. стр. 40.) ваља све на изменце једну орезати на 2 ока сл. 56. **е, е**, а другу на 4 ока. Са 2 ока је ради *леших нових лоза* за на годину; а са 4 ока је ради *овогодишњег плода*. Она са 4 ока ваља да доспе до друге етаже и да се уз ову привеже; за то ту

морају етаже бити на ближе удешене него иначе. Иначе је рад у погледу неговања ластара као и иначе; само што се овде особита пажња мора обрађати на оне ластаре, који су потекли из оног *мањег кондира са 2 ока*, јер ће ови на годину бити одређени по главито *ради плода*.

*Треће године.* — Ништа новог немамо ове године, једино то да редом изменемо место, где ће који кондир према задатку свом да буде, а чокот да одржи у једнакој снаги. Ове године на оним местима где је лане био кондир од 2 ока, сад се оставља на најдоњој лози родници *кондир од 4 ока* ради плода; а тамо где је био кондир од 4 ока, сад ће се оставити кондир,

опет на доњој новој лози, само *од 2 ока ради леших нових лоза родница за на годину*. И то тако иде из године у годину; непрестано се места измењују. Горње ластаре ако је нужно да доњи боље расту, ваља пре цветања у врху заломити.

Ако би се догодило, да би која лоза, особито *положница* издала и неправилно израшћивало, да се никако не може на њој да изведе правилан овакав облик, оно се онда мора, оном доњом *резервном лозом* или *првом лозом родницом близу рашаља* изменути и попунити. — Као што видимо слабо се разликује ова метода од Гресентове.

(Наставиће се).

## ОДЛОМЦИ ИЗ ПРИРОДНИХ НАУКА који стоје у свези са пољопривредом.

### 4. Обделавање рудине.

Међу свима радњама које се примењују ради обделавања рудине јесте најважнији посао, *орање*. Орањем се земља дробн; ђубре се меша са земљом и коров, травуљина се тамани. Главна радња, разоравање земље нема само ту једину цел, да земљу због тога трошном учини, да се жиле усева у њој боље могу гранати и разилазити, него и за то, да ваздух кроз такову земљу што дубље може да продире и тиме да се рудина што већма распада, троши, труне.

Чиста глина, или чист песак никад не може да труне, јер трунути могу само органска тела (животиње и биље); али у рудини труне распада се хумус, биљско корење и жиле, лишће, ђубре, травуљина и коров. Услед распадања ових тела и сама се рудина промене; делови јој се распусте, измењају у влази и неки се и распадају. Распадање разних органских тела при свима овим радњама врло велику улогу игра, као при мешању

хлеба, при пециву пива и ракије, при врењу вина, при дозревању воћа — све се то на распадању неких материја оснива. Распадање према разним приликама и врењем, трулењем и кишњењем називамо.

Помоћу распадања и рудина се измењује. Да ли је рудина распадање претрпела, може се по овим знацима познати:

1. Боја рудине постаје тавнија.
2. Грудве лакше и брже попусте.
3. Рудина изгледа више гипкија.
4. Рудина чисто набрекне — набуја.

5. Рудина по површини озелени; не само да се по њој травуљина да виђати, него врло етно неко биље, које би налик било на неку зелену плесан.

Па и распадање рудине бива под оним истим условима, под којим се и друга тела распадају, а то упливом: ваздуха, влаге и топлоте.

Помоћу разоравања рудине, можемо учинити, да ваздух буде разораној земљи и под

површином, што приступачнији и тиме би први услов био извршен. Тврда земља не може се распадати.

Топлоту пак да дамо рудини, па ма и разораној, то нам није у власти, али добивену увећати, то можемо да учинимо одводњавањем (дренажом) и јачим ђубрењем. Тако удешена рудина у пролеће је много топлија, него што би иначе била.

И у јесен разорна рудина промене се; изваљане се грудве распусте, површина постане трошна, но ово се разликује од оне земље која је трошном постала распадањем — трулењем — која је тим начином сазрела. Такову рудину, у влажном стању кад разоремо, опет ће се стегнути; док на против зрела земља, кад се узоре, у влази опет задржи своју трошност.

Да се рудина одржи што више влажном, врло је нужно; с тога се баш старати морамо да рудина што дуже таква буде. Само се на кишу ослањати, да ово постигнемо, не смемо чинити, јер ова не приспе увек у време.

Рудина односно орница да влажна буде, може да зависи од ваздуха. У рудини се не престано мале ситне капљице као роса образују, за које велимо да се земља зноји; ово је довољно да рудину у трошности својој одржи, да би тим начином рудина са свим сазрела. Та се росица у унутрашњости рудине само тако може образовати, ако је земља трошна. Па како се дакле развија та росица у рудини? У ваздуху доста има и водене паре; ако је рудина трошна, са ваздухом и пара продире у унутрашњост њену, и пошто знамо да је земља много хладнија од надземног дела природе — атмосфере, то се она пара, која је са ваздухом продрла у рудину почела згушњавати и у водене се капљице, росицу преобрати, што иначе називамо да се земља зноји. Многи су били тога мишљења, шта више има их и данас, да се у сабијеној орници влага дуже одржати, па за то у пролеће на сушним данима, па и онда кад на кишу ни изглед није, зоб или други пролетњи усев ваљком преко њега превуку; други, из истог узрока, кромпир,

репу и другу окопавину одложе и кишу чекају. Овај је поступак посве погрешан и неуместан. О томе се лако можемо уверити, кад у сушно доба на једном комаду земље, један комад прекопамо а други не; сутра дан промотримо и један и други, и у оном прекопаном на 12—15 см. дубљине, приметит ćemo да је влажна.

У колико је рудина трошнија у толико ваздух у њу може боље да продире, и у толико се више росице у рудини образује. Грудваста рудина много је сувља него трошна.

У неким извесним приликама, рудина се распада, а без да је саутицало разоравање земље; то је у том случају, кад је рудина чиме год покривена. На пример, ставимо на тврду и неразорану рудину бреме сламе или каквог корова, и оставимо да тако неколико недеља лежи — без да ко дира у то. После 5—6 недеља дана уклонимо ову сламу и видећемо да је површина рудине влажнија и трошнија, него она што није била покривена. То отуда долази што је под сламом ваздух хладнији од атмосферског и што га је више под сламу продирало, у толико је и више водене паре са ваздухом заједно, у овој се хладноћи згушњавао и нанослетку у капљице претварао, због чега се површина рудине овлажила. Са влагом из ваздуха продирала су тамо и друга гасовита тела, која припомажу и увећавају — трулење. Прво почне да се распада површина рудине, и као што знамо, да том приликом рудина чисто расте — буја, а тим све трошнија постаје. У тако трошну рудину ваздух све дубље и дубље продире, који и на доње слојеве у тој мери утиче, да се и ови распадати морају. Кад би други дан нанесену сламу уклонили, распадање би престало, јер смо уклонили услове под којима ово може да буде.

Орање је дакле средство да се цел постигне.

Не учини орање да је орница зрела; него се помоћу орања могу услови да изврше који орницу зрелом чине.

Дакле не зависи толико од тога, колико смо пута рудину орали, као да ли смо орали онда, кад је згодно време за орање. Орали

ми ма колико пута, а никад том приликом топлота није деловала, орањем нисмо ништа постигли. На пример ако је сува зима па том приликом, ма колико пута да оремо рудину, она се распадати неће, јер нема топлоте; на против у лето узоримо и једанпут, и тиме можемо потпуно цел да постигнемо.

Врло је дакле нужно да рудина буде трошна, али ако је прекомере трошна може и од штете да буде. Преко мере трошну, киша сабије и по површини се ухвати као нека кора. Рудина ће онда да буде преко мере трошна, кад је претрула.

По „Г. О.“

Е. Ш.

## Повртарство.

### Сејање поврћа.

По Гресенту.

(Наставак)

Ма којим од ова два начина, да емо семе од поврћа засејали, или ма и са оба два начина на разним лејама, морамо сад оном приправљеном иситњеном земљом помешаном са ђубретом, посути по усеву и то тек за 1 см. дебљине; најбоље је такову земљу пропуштати кроз решето редом над лејом. Тим се начином покрије сво посејано семе.

Иза овога посла наступа други, а то је прећи ваљком преко леје, да свако семе буде обложено земљом, а по том и влагом и да пре проклија. Овај ваљак не треба замислити онај велики са њива, него мањи, или у виду обичне мале даске са држаљем, којом се површина потанше, или под сваком стопалом баштовановом удешене дашчице од прилике свака да је до 10 квадратних дециметера, па да њима ступајући по леји, горњу површину сабије; то је тај рад који већином баштовани раде и који већина повртареких писаца препоручује, но Гресент је овом раду врло велики противник, наводећи за узрок, што при таквом раду семе сабијено у земљи нема довољно приступа ваздуха. Он вели, да се на делу не једанпут осведочио него више пута, да је онај усев много боље, снажније и бујније растао, што није ваљан — сабијан, него онај који је сабијан. У место ваљка у повртарству препоручује он да се одма по сетви, свака леја приправљеном водом залије; ово ће заливање довољно земљу обложити и сабити око семена.

#### Расадница и приправна леја.

Под расадницом разумемо ону леју, а

била ова топла или не, на којој је посејано поврће, ради расађивања на друге леје.

Посејано семе, не еме се само дотле по расадницама неговати, док не проклија, него га, односно онај усев не смемо испред вида губити ни онда, кад је већ одмакло — одрасло. И овом приликом нећемо говорити о оним топлим расадницама — лејама, него о обичним које су на слободи, али које се опет раније нешто засејавају ради ране расаде. Главна је брига ради такове расаднице да је одржимо заклоњену од јачих мразева, за то се ноћу до год се ови налазе морају разним покривачима покрити; даље се морају увек у влази одржавати да бујније расту; ако би се међу расадом травуљина или коров који појавио, мора се одмах ишчупати и уклонити. Како потеряју четврти лист а у струку је једра, може се vadити и расађивати. Ако је кржљава и слаба расада боље је одмах почупати и побацати, па друго семе у боље приправљену расадницу посејати, него са овом се бочити, од које никад ваљана плода, поред и највеће бригае и труда, имати не ћемо.

Кад је већ расада и по времену и по развитуку свом добра за расађивање, мора се vadити и на напред већ одређене и удешене леје расађивати.

Хтео не хтео баштован, увек има више расаде него што би му за први мах требало. Колико му треба, оно расади, што му остане оно прода; таким се поступком већ не ради се рачуном. Он треба и на то да рачуна, да му поједино поврће не сме избивати из његовог

повртњака. Један је плод скинуо, ал други већ треба да приспева, трећи да је у средњем расту а четврти у зачетку свом. За то баштован никад не може имати толико много расаде да му извесна количина не треба. Да би имали преко целе године непрекидно нпр. од једне врсте поврћа, за овај случај која се расађује, нужно му је да се постаја за једну или више *приправних леја*.

Под приправним лејама разумемо, оне леје на коју ћемо заосталу расаду расадити која је остала расађивањем од оних главних леја, те да је неморамо продати или у тартањ растурити, наравно начешће, и кад на главним лејама плод приспе и скинемо га, и кад смо земљу поново за расађивање обрадили, тада ћемо са приправних леја, ону расаду која је начешће расађена, поново проредити и амо

на ове леје пренети да ту боље напредује ради друге жетве.

Такове се леје праве на оном одељку где су расаднице, или могу и на оном одељку где је зеље, ако места има, или на по-слетку, можемо и међу друго поврће расадити, пошто и онако неће ту дуго бити.

При пренашању оваковог поврћа са приправних леја, које се већ у пола или бар једном трећином развило, мора се пазити на жила и земљу која се око њих налази, да их тако из земље извадимо да се земља са жила не распе, него да остане око њих и тако да их расадимо у приправљене леје, на којима су већ и згодне рупе за таково расађивање удешене.

(Наставиће се.)

## ЦВЕЋАРСТВО.

Луковасто, гомољасто и кретањасто цвеће.

По Ј. Ц. Шмидту.

### L i l i u m.

(Крин, крен, лиљ, лиљан, лилија).

Све лилије у опште воле полусеновито место; штавише да се неби површина земље, где су оне окорела од јачих и жешћих сунчаних зрака, врло им прија кад се међу њих посеје какво ониско цвеће, као резеде и друго, што би им подини њиховој као неки природни покривач послужити могло. — Лукови лилаја се седе у јесен или у пролеће у дубљини 15 см.; а већи лукови и 25 до 30 см. дубоко. Сваке се 3—4. године лукови ваде, нови од старих раздробе, разкидају, а земља у којој су посађени били, мора се новом снажнијом обновити. Лукове треба одмах како смо их извадили, поново засадити, или у крајној нужди у песак зарити да презиме, на каквом месту, где им мраз неће моћи шкодити и онда их у пролеће расадити.

Лилије се могу врло лепо неговати и у лонцима; особито за тај је посао врло згодна врста тако звана *Lilium Harissi* (сл. 57.)

Ова врло лепо и обилно цвати с тога се слободно сваком може најтоплије и препоручити. Ова се сади раније за 3—4 недеље него



Слика 57.

обичне врсте; даље се препоручују *L. candidum*, *longiflorum* и *lancifolium* (сл. 58.).

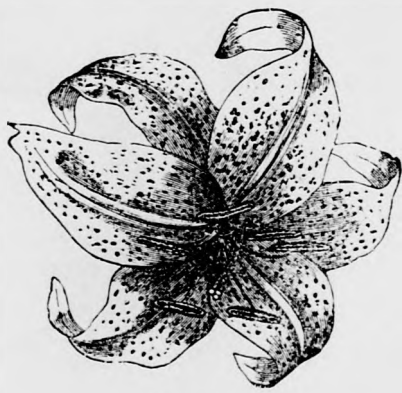
Ове се врсте саде у лонце, који су напуњени добром и снажном земљом у дубљину не више него за 10 см. Земља треба да је пропустна а не сабијена. Посађене прво се ставе на хладовито и мрачно место и то од



Слика 58.

почетка до средине јануара месеца, тада ће већ прилично да истерају; међу тим се морају пренети на стално место у собу, која од 6—8° топла, а за 8—4 дана треба собу мало већма загревати.

*Lilium auratum* (сл. 59.) је највећа међу свима лилијама и врло воли добру ливадску земљу измешану са жутом земљом и песком; у оваковој земљи не сме бити неугорелог ђубрета, нити таковога чега што би у лонцу трнути могло. Таквом се земљом



Слика 59.

напуне лонци до пола, тада се на ту земљу стави лукац и затим до горе опет насип земљом, тако да још у лонцу горе остане за 3—5 см. празнине. Лонци се однесу на такво место где им мраз не би могао ништа

шкодити, зарију се у обичну лаку земљу или у пенео и одозго претрпају са лишћем или са сламом. После 2—3 месеца лукови почињу да терају, тада се с њих шчисти слама или лишће, чиме смо их били покрили, извуку се лонци из земље и изнесу на светло место где је слободан приступ свежег ваздуха, али ипак морамо пазити да их не изложимо на такво место, на које ће непосредно сунчани светлостни зраци падати. Напунимо сад и ону празнину лонаца са земљом из леја и с почетка их помало заливајмо; касније, кад се боље ожиле и кад боље истерају и ојачају, могу се већма заливати, а особито ће им добро чинити ако их по кад кад будемо заливали и са течним ђубретом. Ако и кад јако и бујно терају и расту, могу се са земљом заједно и пресађивати у веће лонце, које ваља допунити са исто онаком земљом у каквој их и засађивасмо.

Осим што наведосмо по горњем начину како се може *lilium auratum* са успехом однеговати навешћемо још један, кога су њих више покушавали и заиста врло леп и обилан цвет постигли. — *Lilium auratum* врло добро и слободно се може рећи најбоље успева у несковитој жутој земљи. А још боље ако је таква земља прошле године и нађубрена била, где би још и ове године доста хране за себе могла да нађе. Све су лилије па и ова врло осетљива у оној земљи где нешто труне или ако помешано ђубре ма и најмање још угорева. Једино ђубре које би се као као екорашње могло употребити јесу мекиње. У Јапану се употребљују мекиње од пиринца, али свакојако врло би добре биле и мекиње од пшенице или ражи. Од особито је велике важности, при култивирању лилија да се зна, да земља јако мора бити пропустна, да се вода у њој не задржава него да прође кроз земљу али одма да отиче, јер вода која би се у земљи задржала шкоди луковима који би због тога могли да протруну. У Јапану лилије од јаке сунчане жеге засторцима заклањају, с тога баш, ако саде у слободи и бирају места међу брдима на пољу сеновитом месту. У лејама се саде у редове, који се у толико пазити морају да су у умереној

влази, земља да није стврднута и да је чи-  
ста од траве. Млади засађени лукови брзо  
цветају; кад прецветају, струк на коме се

цвет појавио ваља до земље оцећи да не би  
и на даље а у лудолук цedio — треба му  
дати маха да се за на годину снажи.

## Л и с т а к.

### Р А З Г О В О Р И.

(Из народа — народу.)

#### І. У п ч е л и њ а к у.

(Свршетак).

— А зашто?

— Па, знате, био сам „цигурнији“.....

— Па кад верујеш да враџбине помажу,  
за што и онда ниси враџао?!

Није ми одговорио ништа, него је само  
слегао раменима.

— И ти баш верујеш да помаже лист  
под језиком?... упитих га.

— Као и други у нашем селу.

— Е па ко неће, само учевни људи,  
а наши верују.

— Иди ча-Пантелија говориш ко дете.

— Кажем ја... Тако сви учевни људи  
неће да верују у враџбине, али би боље било  
да верују.

— Мислиш!

— Да.

— А зашто?

— Јер им би им помогле.

— Никада.

— Па ево на прилику, шта још наши  
раде, кад им се пусти рој: „Да неби далеко  
отишао, треба пчелар, да скине са себе ко-  
шуљу, те да ју преврне.“

— И то ће зар помоћи?!

— Него.

Ту нам прекину разговор дечко, који  
је дошао био, да зове кући ча-Пантелију, јер  
се и њему рој пустио био.

— А где ча-Пантелије, ни си био код  
куће, да преврнеш кошуљу, да ти не оде  
рој!... нашалих се ја.

— Е па... Бог га је сачувао.

— Никад боље!... ускликнух ја... Бог  
који на све нас пази и на те мале животи-

нице, те их упућује на коју ће се границу  
ухватити, а твоје превртање кошуље, веруј,  
ништа не помаже. Уздај се у Бога, а не у  
враџбине празна сујеверја народна. И кам'  
среће, да се многи наши људи, а особито  
жене окану тих празноверица, јер им оне  
неће никада користи донети, као што оне  
држе, јер су те празноверица постале просто  
из незнања. — Ти си ето мислио, да сам  
ја имао лист под језиком, јер ниси мислио,  
да су ме околности на то навеле, да стре-  
сем рој без пчеларске капе. Но радујем се,  
што се баш тако догодило, јер сам уверен,  
да си се уверио, да лист под језиком нема  
никаква уплива на стресање ројева, већ само  
повољне околности, као и то, да неће рој  
побећи, и ако пчелар не преврне своју ко-  
шуљу, као што и твој рој није побегао. Па  
нећеш ваљда веровати ни оној празноверици,  
да „кад се у чији пчелињак баци од божиће  
свеће, да ће онда твоје пчеле из онога пче-  
лињака сав мед довући у твоје кошнице“.

— Хвала, господине, на разговору. За  
цело нећу више веровати у празноверице, а  
казаћу и другима да и они не верују.

— Кажи, јер ни један их народ нема  
само ми Срби. Па што и ми да верује у њих,  
кад нам ништа не помажу. Та нисмо ни ми  
последњи народ на земљи.

— И нисмо... рече поносно ча-Пан-  
телија.

— И не треба да смо... Та кад су могла  
наши стари свуда на мегдану први бити, за  
што не би ми сада у знању први били... Оно  
време требало је јунаке, а данашње наше

доба хоће учењаке. Знање се добива у школи и тешко сваком сељаку, који за младости школу полазио није, јер тај је остао целога свога века слеп код очију. За то и у будуће треба сваки родитељ да шаље још брижљивије своје дете у школу, где ће стећи знања, а код куће да их привикава марљиво на рад, па ће онда дати Бог, те ће наша деца бити ученија, бити марљивија у своме послу, да не изостане Србин ни једним кораком иза других просвећених народа.

— Дао би Бог!

— Кам' лене среће за нас, да се ми угледамо на ове малене створове божије... на марљиве, сложне пчелице, па да живимо у такој љубави и слози, а у раду, да смо тако вредни као оне, онда би завста био прави рај на земљи!

У том дотрчи дете и по други пут, те јави Ча-Пантелији, да му се и други рој пустио.

Ча-Пантелија се опрости самном, обећава ми да неће заборавити данашњи наш разговор, па да ће и другима рећи, да не верују у измишљене празноверице народне, јер оне ништа не помажу.

Бечмен 1891.

Миливој Чудомировић.

## НЕРВОЗНОСТ У ДЕЦЕ.

Наш век је с правом добио име: век нервозности. Свако му је знано, да ово зло с дана на дан отима мах и скорим ће доћи време, да ће мал не све слојеве друштвене захватити. Нико му не пође за руком, да претом укаже, шта је узрок овој болести и које су погодбе повољне њезину ширењу. Толико се само зна, да ово зло стоји у узрочној свези са системом које влада у области васпитања. Не мислимо на научно васпитање — јер сама наука неје подобна да даје правац животу — него на тако звано кућевно васпитање, које настраним и непутним правцем својим пре времена затупи по себи непокварену нарав детињу.

\*

Не давно изашао је на свет замашнији спис на француском језику под натписом „*les enfants mal élèves*“. У њему се налазе с великом пажњом и духовито скупљени подаци о погрешном правцу домаћег васпитања. Основна му је мисао, да децу не треба само учити, него и васпитавати и то разумно, путно и одржавајући их у срећи. Тешко је поставити опће правило доброг кућевног васпитања, које би важило за све људе и све околности, но међу родитељима и децом ваља такав одношај успоставити, у којем би родитељски углед главну улогу играо, а деце би било слушати и тим би се колико толико приближили к идеалу доброг васпитања. Родитељски углед треба да се испољава у делима а не у речима, тим пре што има родитеља, који само за то одступе од доброг васпитног начела, што своју децу слепо воле. Ова слепа љубав познаје се по мажењу. Да се оправдати мажење деце док су болесна. Ну спрема здравог читавог детета (макар био првенац или јединац) родитељски углед треба да чува своја права, а дете ваља да је сваком приликом послушно. Где се не држе овог здравог васпитног начела, онде се са родитељском слатком радошћу често меша и по која пелен — капља, и већ у ружичастом детињству утрне осећај и смисао за пријатне радости у животу. Какво дакле треба да је добро васпитање? Паскал вели, да васпитање деце ваља почети с васпитањем родитеља. А ми кажемо: драгац камен се његовим рођеним прахом глача.

\*

Зна се, да васпитање деце зависи од многих околности. Сем осталог мода утече на васпитање. Пронесу ли улицом по најновијој моди обучено дете свако се за њим обазре с дивљењем. Но то још није тако страшно особито кад се често не дешава, много веће зло је што оно детенце неје толико предмет постојаног чуђења због своје неспретне хаљине, колико због смешног држања његова, које долази од одевања. А кад родитеље тог детета упитамо за што им се дете тако смешно држи, рећи ће нам у присуству малог помодара: „та за бога, наше

је дете господско, не приличи се да иде простије обучено.“

Но на погрешно васпитање деце утече и понашање околине њихове. Та околина преко мере и без повода хвали у очи и тако живахно дете.

Па да остане на том, него га вуку у друштва старијих, на сјајне, бучне игранке, концерте и у позоришта. Туткају му у руке без икаква надзора ма каку читанку, та за бога добро дете покрај уџбеника треба и из других књига да црпе мудроет за живот. Почну га на један пут учити више језика, онако се не уведе као што треба ни у један. Даду га да се учи мачевати, да већ као латинац уме делити мегдане или бар бити девер при двобоју. Ка тому долази тоциљање, играње и друго. Речју околина без икаквог системата тежи, да чедо модернога доба што обилније захвати свој део из пуноће радости

доба детињскога, те да се спасе од душевне растројености.

Од овако васпитаног детета буде нервозан човек. Нервозан је онај, који у борби за живот изгуби често равнотежу; даље онај, који, кад год се поромети равнотежа, криви своје васпитање, које га је требало бољма спремити за живот; који се вајка, што су му одобрили да овако што сме изустити: „не дирај ме, оче, пусти ме на миру, тако хоћу;“ „молим те, мати, не реци више, да несам твоје дете;“ „мени је све слободно, у мојег је оца много новца“ и т. д.

Да дете кашње у животу не би ни на кога жалило, нека родитељи добро утуве и прихвате савет, да децу, кад скриве, ретко али строго ваља каштиговати и то делом, а не речима, јер најдужа псовка мање вреди и уради од ма најкраће казне.

С мађарског.

п. М.

## НОВОСТИ.

**Препорука за „Домаћи Лист“ од всл. СНЦШ Савета.** — Ми у 1. броју ове године јависмо да је в. Шк. Савет у седници својој од 16. (28.) децембера 1891. благоизволео милостиво препоручити овај лист свима срп. прав. Цркв. Општинама ради набавке за шк. библиотеку — ово донесемо по приватном гласу, по пошто ових дана добисмо извод записника, под бр. Ш. С. 168/263. ех 1891. којим нам се иста препорука саопштава, сматрамо с једне стране за своју пријатну дужност захвалити се овим путем в. Шк. Савету на оваковом одликовању, које ћемо гледати и старати се да га у сваком погледу и на даље оправдамо; а с друге стране јављамо надлежнима код наших општина, да овај лист по високој овој препоруци за школеку библиотеку набаве.

## Белешке.

**Које је воће згодно за укување?**

Воће, које мислимо да укувамо за зимницу треба да је зрело; презрело не ваља за тај посао, јер се раскачка. Јесења бресква треба да је лена, жуте боје и зрела тако да се

коштица да ласно одлучити од меса. Међу јабукама најудесније су Canada Reneitte, Borsdorfer, Orleans Reneitte и Granat Reneitte. Од јагода ананас-јагоде, и то: White pine apple (беле ананас јагоде); треба да су зреле и читаве, а неје их слободно прати, јер у води изгубе фини мирис свој; приземне јагоде треба да су зреле и читаве. Од малина су оне употребљиве, које само једаред носе плод. Од рибизла су добре крупне, црвене рибизле. Од трешања су најбоље жуте трешње и руштеви; од вишања су шпанске зо препоруку. Треба да су меке али не презреле. Вадем обично употребљавају док му је љуска зелена и док му семе не обузме тврда кошуљица. Разуме се, да је само слатка бадем за укување. Кајсија треба да буде бела и отворено румена но не сувише мека. Међу шљивама су најбоље крупне енглеске шљиве или Fellenberg ове шљиве. Гуње треба да су добрим сазреле. Reine claude не сме бити сасвим зрела него је треба брати, док се под претима не гњечи. „Egyet.“

М. Г.

**Најбоље средство против муха.** Свакому домаћину је добро познато, шта облето пренати стока особито по стајама од насрт-

љивих муха. Ленком намазано пруће, покривање стоке лаким покровцем, прављење мрака у стајама, кропљење стоке којекаквим течностима — све је то слаба обрана од пелесних муха. Има један поуздан начин, којим се могу истребити ови мучитељи наших домаћих животиња, наиме треба врата и прозоре од стаје или собе добро затворити и по свој стаји разасути прашак против буба. За ово су најзгоднији мехови начињени за тај посао, да би се прашак по свој соби разишао. По том изађемо на 10 минута из стаје. Кад се опет вратимо затећи ћемо тма муха где леже обамрле по поду. Ове ће мухе за неколико часова опет доћи к себи, е тога их треба на громилу згрунути и сажети.

„Egyet.“

М. Г.

**Како ћемо разликовати право вино од вина од воћа.** Dr. Kolisch обелоданио је у „Landw. Jahrbücher“ у резултате својих огледа, које се тичу горе поменутог предмета. По њему доносимо ово: једини поуздан знак за распознавање је то, што у јабуковачи и вину од крушака нема винске киселине и њезиних соли. Споредних белега, које су саме за себе ретко кад довољне да се на њих може човек ослонити и по њима суд изрећи о каквоћи вина јесу ово: у вину од воћа начињеном толико мало има алкохола колико у правом вину, кад су године најгоре; према томе и мало киселине садрже у себи. У вину од воћа и нитрогена мање има него у вину од грозња. У пелелу од јабуковаче прилично

мало се наводи фосфорне киселине. По овим белегама само у том случају можемо суд изрећи, ако неје реч о испитивању мешаних и и дотериваних вина. Ако је ма најмање вина од грозња помешано са вином од воћа, онда по малој количини стреша и слободној винској киселини не можемо ништа извести, јер и у неким правим винима има мало ова два градива.

„Egyet.“

М. Г.

### КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

(Замена и приказ).

**Неколико приповедака.** За српску младеж написао, превео и прерадио Душан Ђурић учитељски приправник у Сомбору. — У новом Саду. Издавачка књижарница и штампарија А. Пијевика 1892. — Цена 40 новч. — „Ова се књига може добити и у писца по 40 н. Новац нек се шаље на ову адресу Душан Ђурић учит. кандидат Сомбор (Baeska).“

### Из администрације и уредништва

### „ДОМАЋИ ЛИСТ.“

**НАПОМЕНА.** Због ускршњих празника пуштамо овој број раније — у место 16. априла, 5. априла. Идући број изаћи ће у своје време 1. маја. —

Г. Л. Н. — Бродац (Босна). Како примисмо Вашу претилату, одмах одпремисмо Вам све бројеве, а што их нисте добили то сте Ви криви, јер сте рђаво назначили адресу и то саречи „и Brosu“ како и ми по Вама исписасмо, па сигурно због те граматичне правилности пошљак лута по свету, јер га још не добисмо натраг. Поново Вам посласмо све бројеве који до данас изађоше и то на тачнију адресу са додатком „per Bosn. Rača“.

## Ј. Ш. ШМИДТ ЕРФУРТ.

Препоручује свој велики избор

### С Е М Е Н А

од поврћа, цвећа и економских биљака, разног дрвећа и шибља и од сваке врсте воћа  
произведени биљака  
сваке врсте, особито екзотична цвећа и НОВИТЕТА од разног поврћа.

Специалне богато илустроване каталогне шиле сваком на захтевање бесплатно и франкирано.

**J. C. SCHMIDT, Erfurt.**

Штампано код Фердинанда Витермана у Сомбору.